

Súd: Krajský súd Trnava
Spisová značka: 10Co/1/2012
Identifikačné číslo súdneho spisu: 2710202089
Dátum vydania rozhodnutia: 19. 03. 2013
Meno a priezvisko sudcu, VSÚ: Mgr. Dušan Čimo
ECLI: ECLI:SK:KSTT:2013:2710202089.5

ROZSUDOK V MENE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Krajský súd v Trnave v senáte zloženom z predsedu Mgr. Dušana Čima a sudcov JUDr. Jána Mihala a Mgr. Jozefa Mačeja v právnej veci žalobcu: A. Y., nar. XX. H. XXXX, bytom R., R. XXXX/X, zast. advokátom: JUDr. Stanislav Jakubčík, Bratislava, Svätoplukova 28, proti žalovanej: TOMA úverová a leasingová, a.s., Čadca, Májová 1319, zast. splnomocnenkyňou: AK JUDr. Marek Hic, s. r. o., Martin, P. O. Hviezdoslava 10625/23B, o neplatnosť zmlúv, o odvolaniach žalovanej proti rozsudku Okresného súdu Skalica z 20. októbra 2011 č. k. 1C/62/2010 - 125 a proti dopĺňaciemu rozsudku rovnakého súdu z 2. novembra 2011 č. k. 1C/62/2010 - 144 takto

rozhodol:

Odvolací súd napadnutý rozsudok súdu prvého stupňa vo veci samej m e n í tak, že žalobu zamieta.

V časti poplatkovej povinnosti žalovanej napadnutý rozsudok súdu prvého stupňa r u š í .

Napadnutý dopĺňací rozsudok súdu prvého stupňa r u š í a vec mu vracia na ďalšie konanie.

odôvodnenie:

Napadnutým rozsudkom (tým v poradí prvým, ďalej tiež „rozsudok o veci“) súd prvého stupňa určil, že Zmluva o úvere č. 20778, uzavretá medzi účastníkmi 11. marca 2008 a tiež Zmluva o zriadení záložného práva č. 20778, uzavretá medzi účastníkmi 8. apríla 2008, sú absolútne neplatné a žalovanej uložil povinnosť zaplatiť Okresnému súdu Skalica súdny poplatok za žalobu v sume 99,50 eur, do 3 dní. Napadnutým dopĺňacím rozsudkom potom žalovanej uložil povinnosť zaplatiť žalobcovi a to jeho advokátovi náhradu trov konania v sume 720,82 eur, taktiež do 3 dní. Rozhodnutie vo veci samej (určenie neplatnosti zmlúv) odôvodnil právne ust. § 80 písm. c/ O. s. p. (Občianskeho súdneho poriadku č. 99/1963 Zb. v znení neskorších zmien a doplnení), § 3 ods. 1 a § 39 O. z. (Občianskeho zákonníka č. 40/1964 Zb. v znení neskorších zmien a doplnení), § 2 a § 4 ods. 2 písm. h/ a k/ z. o s. ú. (zákona č. 258/2001 Z. z. o spotrebiteľských úveroch v znení neskorších zmien a doplnení) a § 3 ods. 3 a § 4 ods. 5 z. o o. s. (zákona č. 250/2007 Z. z. o ochrane spotrebiteľa v znení neskorších zmien a doplnení) i s odkazmi na viaceré dojednania zo žalobou spochybnených zmlúv. Vecne mal za to, že žalobcovi nechýbal naliehavý právny záujem na požadovaných určeníach (a preto nebola dôvodnou námietka žalovanej usilujúca sa presvedčiť o opaku), keď okrem všeobecného teoretického rozboru k tomuto procesnému predpokladu tzv. určovacích žalôb je evidentne neistým právne postavenie žalobcu, ktorému hrozia existenčné problémy (realizáciou výkonu záložného práva k nehnuteľnosti, ktorou je žalobcom obývaný byt - ďalej len „byt žalobcu“, na dobrovoľnej dražbe). Stotožnil sa tiež s názorom žalobcu o neplatnosti oboch žalobou spochybnených zmlúv, keď podľa neho (okresného súdu) najmä nezodpovedali zákonnej požiadavke na súlad takýchto právnych úkonov s dobrými mravmi. Opäť pri poskytnutí výkladu, čo dobré mravy predstavujú, mal za to, že tu bolo treba aj žalobou z prejednávanej veci spochybnené zmluvy posudzovať v kontexte so skoršími zmluvami uzavretými žalobcom s rôznymi nebankovými subjektami. Z tých bola prvou zmluva o úvere z 10. júla 2006,

uzavretá so spoločnosťou Benefit Invest s.r.o. (správne BENEFIT INVEST, neskôr M.V. partners a ďalej tiež len „pôvodná veriteľka“) s poskytnutím žalobcovi úveru vo výške 35.000 niekdajších Sk (ďalej len „Sk“) a jeho zabezpečením zabezpečovacím prevodom vlastníckeho práva k bytu žalobcu, ktorých uzavretím žalobca sledoval obstaranie si prostriedkov na splnenie vyživovacej povinnosti a ktoré vykazovali viaceré vady (o. i. fingovaný status žalobcu ako podnikateľa), pričom ich neplatnosť (čiastočná u tzv. úverovej zmluvy a absolútna, správne zrejme „úplná“ u zmluvy o zabezpečovacom prevode práva) bola určená v konaní súdu prvého stupňa jeho sp. zn. 1C/63/2010. Následne žalobca uzavrel ďalšie zmluvy najskôr so spoločnosťou Slovenský bytový servis (správne SLOVENSKÝ BYTOVÝ SERVIS) s.r.o., premenovanou na KOM INVESTMENT s.r.o. (dnes Harmony INVESTMENT, s.r.o., Abovce 95 a ďalej len „druhá veriteľka“) a následne so žalovanou, slúžiace na prefinancovanie skorších dlhov žalobcu potom, čo pôvodná veriteľka od neho požadovala zaplatenie pohľadávky z úveru v sume 400.000 Sk a bola tu obava zo straty bytu. Zmluvami s druhou veriteľkou (príkaznou a o pôžičke) táto prevzala záväzok poskytnúť žalobcovi pôžičku 408.000 Sk s poukázaním 400.000 Sk pôvodnej veriteľke a použitia zvyšku na náklady spojené s poskytnutím úveru, žalobca sa zaviazal pôžičku vrátiť do 1 mesiaca od jej poskytnutia a druhá veriteľka mala vyvinúť i aktivitu smerujúcu k poskytnutiu žalobcovi žalovanou hypotekárneho úveru na 462.000 Sk. Napokon došlo i k uzavretiu takejto zmluvy a tiež zmluvy o zriadení záložného práva k bytu žalobcu (11. marca a 8. apríla 2008), pričom v ich prípade ide práve o zmluvy spochybnené žalobou z prejednávanej veci, dojednané nimi bolo poskytnutie žalobcovi ďalšieho úveru v sume 462.000 Sk (do sumy 450.000 Sk majúceho byť vyplateného druhej veriteľke a do sumy 12.000 Sk predstavujúceho poplatok za zabezpečenie úveru) a zriadenie záložného práva k bytu žalobcu s uvedením hodnoty bytu 450.000 Sk a po zaplatení žalobcom na takto vzniknutý dlh v splátkach 26.674 Sk, neuhradení 9 splátok a nástupe zročnosti dlhu žalovaná oznámila začatie výkonu záložného práva pre dlh 21.571,46 eur (skôr 649.861,80 Sk). Okrem takpovediac brutálneho nárastu dlhu žalobcu (z pôvodných 35.000 Sk na 649.861,80 Sk) a už skôr spomenutého len predstieraného podnikateľského statusu žalobcu všetky zmluvy obsahovali ustanovenia spôsobujúce značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach a to najmä zabezpečenie úveru od pôvodnej veriteľky bytom s nepochybne vyššou hodnotou než hodnota úveru, nedostatok vysvetlenia nárastu hodnoty bytu v zmluve o zriadení záložného práva (oproti zmluve s pôvodnou veriteľkou z 35.000 na 450.000 Sk), zjavne nesplniteľný záväzok žalobcu zo zmluvy o pôžičke s druhou veriteľkou vrátiť úver 400.000 Sk do 1 mesiaca, nezrejmosť činnosti majúcej byť vyvíjanej druhou veriteľkou za účelom zabezpečenia uzavretia zmluvy so žalovanou (pri uzavretí zmlúv s oboma takýmito spoločnosťami v ten istý deň), neprimeranosť zmluvných pokút (300.000 Sk v zmluvách s druhou veriteľkou a 150.000 Sk v tzv. úverovej zmluve so žalovanou), ako i samotný nedostatok reálneho poskytnutia žalobcovi žiadneho úveru (pre dojednané prevádzanie finančných prostriedkov len medzi jeho jednotlivými veriteľkami). Ak potom samotná podmienka zabezpečovacieho prevodu práva je v spotrebiteľských zmluvách neprijateľnou, aj uvedenie účelu v zmluve o úvere so žalovanou (na stavebné úpravy dokončených stavieb) sledovalo obídene ustanovení z. o s. ú., zmluvám s druhou veriteľkou i so žalovanou chýbali tiež náležitosti podľa z. o s. ú. (z toho zmluve o úvere so žalovanou údaj o ročnej percentuálnej miere nákladov, čiže RPMN) a všetky zmluvy boli vopred pripravené bez možnosti žalobcu (ako spotrebiteľa) podstatným spôsobom ovplyvniť ich obsah, i deklarovanie žalobcom v zmluvách nedostatku ich rozporu s dobrými mravmi bolo irelevantné (právne bezvýznamné) a bez dopadu na záver súdu o takejto otázke, dôvodil napokon súd prvého stupňa, ktorý rozhodnutie o poplatkovej povinnosti žalovanej odôvodnil právne odkazmi na ust. § 2 ods. 2, § 4 ods. 2 písm. za/ a položku 1 písm. b/ Sadzobníka Z. o s. p. (zákona SNR č. 71/1992 Zb. o súdnych poplatkoch a poplatku za výpis z registra trestov v znení neskorších zmien a doplnení) a vecne oslobodením žalobcu od súdnych poplatkov a jeho úspechom v spore; rozhodnutie o trovách konania (dopĺňacím rozsudkom) potom právne ust. § 166 ods. 1 a 2 O. s. p. s odkazmi na § 142 ods. 1, § 151 a § 156 ods. 2 rovnakého zákona a § 15 písm. a/ a § 17 vyhlášky č. 655/2004 Z. z. a vecne nemožnosťou rozhodnutia o trovách konania už v pôvodnom rozsudku (pre ich nevyčíslenie a neuzavretie lehoty, v ktorej tak bolo možno urobiť), i tu úspechom žalobcu a výpočtom tomuto vzniknutých trov v odôvodnení.

Proti obom takýmto rozsudkom podala včas odvolania len žalovaná. Rozsudok o veci navrhla zmeniť zamietnutím žaloby a jemu zodpovedajúcim zbavením jej poplatkovej povinnosti, dopĺňací rozsudok potom uložením tzv. náhradovej povinnosti žalobcovi. Nesúhlasila už so záverom súdu prvého stupňa o existencii naliehavého právneho záujmu na požadovaných určeníach, majúc za to, že žaloba o neplatnosť zmlúv je žalobou o určenie existencie (resp. neexistencie) právnej skutočnosti, ktorá musí byť zákonom výslovne pripustená a v prejednávanej veci o taký prípad nejde (takže sa šlo domáhať len určenia existencie či neexistencie práva alebo právneho vzťahu, to žalobca neurobil a preto žaloba mala

byť zamietnutá už z tohto - procesného - dôvodu). Nesprávne boli podľa nej (odvolateľky) interpretované tiež (súdom prvého stupňa) priebeh a okolnosti kontraktčného procesu, keď to bol sám žalobca, kto sa obrátil na druhú veriteľku a pôžička od takejto osoby mala byť vrátená v lehote 6 mesiacov; pričom jasno si v tomto smere bolo možno zjednať zadovážením a oboznámením obsahu spisu súdu prvého stupňa sp. zn. 1C/187/2010 (z konania vedeného žalobcom proti druhej veriteľke). Žalobca pominúc nepravdivosť niektorých jeho tvrdení (napr. o spolupráci pôvodnej veriteľky so žalovanou) podľa žalovanej neunesol ani dôkazné bremeno na preukázanie ním tvrdených skutočností, pričom aj jeho alternatívna požiadavka na určenie neplatnosti len niektorých častí zmluvy o úvere nasvedčuje nedostatku presvedčenia o neplatnosti takejto zmluvy ako celku. Podmienky poskytnutia úveru na základe jej (odvolateľkinej) zmluvy so žalobcom (najmä dobu splatnosti 15 rokov a úrokovú sadzbu 11,1%) treba považovať za porovnateľné s bankovými úvermi, pričom aj konštatovanie súdu prvého stupňa o rozpornosti zmlúv urobených predmetom tohto konkrétneho konania je príliš všeobecným (nech aj principiálne nie je dôvod polemizovať s niektorými závermi, napr. s tým o neplatnosti dojednania navyšujúceho pohľadávku z 35.000 na 400.000 Sk, ktoré sa ale týka „prechodu“ žalobcu od pôvodnej veriteľky k tej druhej a nie k žalovanej). Ak potom za ústavne konformný treba považovať výklad v prospech platnosti a nie neplatnosti zmlúv (odkaz na nález Ústavného súdu SR v jeho veci sp. zn. I. ÚS 242/07), i tejto téze sa súd prvého stupňa vzdialil (o. i. neposkytnutím odpovede na otázku, aká výška zmluvnej pokuty by podľa neho bola primeranou či dostatočne konkrétnych argumentov, pre ktoré by uvedenie účelu úveru v úverovej zmluve s ňou malo byť pokusom o obídanie ustanovení z. o s. ú.) a žalobca všetky zmluvy obdržal na pripomienkovanie a šlo tu o individuálne návrhy s rovnako individuálne dojednanými podmienkami; rozhodnutie o neplatnosti zmlúv nemôže obstať, dôvodilo sa odvolaním, ktoré odvolateľka napokon doplnila i tým, že v priebehu odvolacieho konania už došlo k uskutočneniu výkonu záložného práva (dobrovoľnou dražbou bytu žalobcu) a takto aj k zmene vlastníctva k takémuto bytu, pre ktoré požiadavka na určenie neplatnosti zmluvy o zriadení záložného práva musí byť bezpredmetnou i v prípade prijatia argumentácie žalobcu, že tu záložné právo platne nevzniklo. Odvolanie proti dopĺňaciemu rozsudku potom odôvodnené bolo prakticky názorom o nesprávnosti rozsudku o veci, pre ktoré aj otázka úspechu strán sporu a ich práva na náhradu nebola vyriešená správne.

Žalobca naopak navrhol oba napadnuté rozsudky ako vecne správne potvrdiť predovšetkým pre osvojenie si dôvodov oboch takýchto rozhodnutí. V prípade rozsudku o veci okrem toho argumentoval, že ak z platného právneho poriadku vyplýva oprávnenie určiť za neplatnú niektorú podmienku v spotrebiteľskej zmluve, musí z toho vyplývať aj oprávnenie určiť za neplatnú celú takúto zmluvu. Nesúhlasil s námietkami žalovanej o neunesení ním dôkazného bremena na tvrdené skutočnosti či o nepravdivosti jeho tvrdení a na rozdiel od žalovanej mal za to, že súd prvého stupňa dostatočne objasnil, prečo jeho vzťahy so všetkými doterajšími veriteľkami (vrátane žalovanej) bolo treba posudzovať vo vzájomnom kontexte a čo z konania žalovanej bolo rozporným s dobrými mravmi. Zotrval na názore o personálnom prepojení druhej veriteľky so žalovanou, i on zdieľa názor o snahe žalovanej dojednaniami v tzv. úverovej zmluve vylúčiť použitie ustanovení o spotrebiteľských zmluvách a i s odvolaním sa na jedno z rozhodnutí Krajského súdu v Prešove, týkajúce sa ochrany spotrebiteľa (rozsudok vo veci sp. zn. 3Co/67/2008) poukázal na účelovosť obrany žalovanej individuálnym vyjednaním podmienok v zmluvách s ňou uzavieraných. Spotrebiteľské zmluvy predstavujú potom osobitnú kategóriu zmlúv, u ktorých je rozpor zmluvných podmienok so zákonnými ustanoveniami na ochranu spotrebiteľa sankcionovaný absolútnou (i tu zrejme myslenú „úplnou“) neplatnosťou úkonu a podľa žalobcu sa súd prvého stupňa správne vypořiadal i s otázkou neplatnosti zmluvy o zriadení záložného práva (v tomto prípade tiež preto, že tu ide o tzv. akcesorický - rozumej závislý - vzťah, pri ktorom už neplatnosť tzv. hlavného právneho úkonu vylučuje, aby mohol samostatne obstať úkon akcesorický). Napokon k okolnostiam doplneným žalovanou po podaní odvolania, resp. i k okolnosti ďalších ním vedených konaní doplnil, že uplatňovanie voči nemu (zo strany žalovanej) peňažnej pohľadávky 18.604,78 eur s príslušenstvom (v konaní súdu prvého stupňa sp. zn. 2C/7/2012) neodstraňuje stav jeho právnej neistoty (zvlášť ak konanie v takej veci bolo prerušené do skončenia konania v prejednávanej veci a vykonávanie nového dokazovania v dnes prerušenom konaní o plnenie by bolo aj neehospodárnym a v rozpore s právom na prerokovanie veci v primeranej lehote), toto bolo konštatované aj pri rozhodovaní Krajského súdu v Trnave (ako súdu odvolacieho) v spore medzi žalobcom a druhou veriteľkou (vo veci krajského súdu sp. zn. 23Co/16/2012, 23Co/17/2012, kde došlo k potvrdeniu rozsudku určujúceho za neplatné i zmluvy medzi takýmito osobami) a na tom nič nemení ani vykonanie dobrovoľnej dražby, keďže on (žalobca) stále nemá istotu v tom, aký dlh má voči každej zo svojich veriteľiek a rozhodnutie o neplatnosti tzv. záložnej zmluvy mu môže pomôcť, aby mu bola vyplatená suma prevyšujúca dlh, pre

ktorý sa dobrovoľná dražba vykonala, ak táto je t. č. zložená v notárskej úschove. Pretože rozsudok o veci považuje za správny, nevidí ani dôvod, pre ktorý by malo byť nesprávnym rozhodnutie o trovách konania (z rozhodnutia vo veci samej vyplývajúce).

Odvolačí súd prejednal podľa § 212 ods. 1 a ods. 2 písm. b/ O. s. p. v medziach odvolaní žalovanej obe veci (rozhodnutia rozsudkom o veci i dopĺňacím rozsudkom) v celom rozsahu (pretože oba rozsudky aj boli odvolaniami napadnuté ako celky a i ak by to takto nebolo, rozhodnutia o poplatkovej povinnosti žalovanej a o náhrade trov konania mali povahu rozhodnutí závislých na rozhodnutí vo veci samej) a to podľa § 214 ods. 1 O. s. p. na pojednávaní, zopakoval dokazovanie oboznámením podstatných častí oboch žalobou spochybnených zmlúv a toto (dokazovanie) tiež doplnil oboznámením podstatnej časti spisu Okresného súdu Skalica zn. 1C/187/2010 (Krajským súdom v Trnave vedeného pod sp. zn. 23Co/16/2012 a 23Co/17/2012), oznámenia obchodnej spoločnosti Aukčný Dom, s.r.o., Hlohovec, Železničná 4/A z 23. marca 2012 o dobrovoľnej dražbe bytu žalobcu a tiež výpisu z listu vlastníctva č. XXXX pre obec a katastrálne územie R. a dospel k záveru, že napadnuté rozsudky nemožno považovať za správne, keď čiastočne z dôvodov existujúcich tu už v čase zaobrerania sa vecou súdom prvého stupňa a čiastočne z dôvodov prístupivších až v konaní odvolacom predovšetkým nemožno usudzovať na splnenie podmienky nalievavého právneho záujmu žalobcu na ním požadovaných určeníach (neplatnosti 1. tzv. úverovej zmluvy a 2. zmluvy o zriadení záložného práva).

Podľa § 80 písm. c/ O. s. p. návrhom na začatie konania (podľa § 79 ods. 1 O. s. p. žalobou) možno uplatniť, aby sa rozhodlo najmä o určení, či tu právny vzťah alebo právo je alebo nie je, ak je na tom nalievavý právny záujem.

Podľa § 2 písm. a/ z. o s. ú. na účely tohto zákona sa rozumie spotrebiteľským úverom dočasné poskytnutie peňažných prostriedkov na základe zmluvy o spotrebiteľskom úvere vo forme odloženej platby, pôžičky, úveru alebo v inej právnej forme a podľa písm. b/ rovnakého ustanovenia zmluvou o spotrebiteľskom úvere zmluva, ktorou sa veriteľ zaväzuje poskytnúť spotrebiteľovi spotrebiteľský úver a spotrebiteľ sa zaväzuje poskytnuté peňažné prostriedky vrátiť a uhradiť celkové náklady spojené so spotrebiteľským úverom (už tu sa inak žiada doplniť, že v prípade práve odcitovaných definícií zo z. o s. ú. a to najmä tej z § 2 písm. b/ zákona ide o istú variáciu na všeobecnú definíciu práv a povinností účastníkov zmluvy o úvere podľa § 497 Obchodného zákonníka č. 513/1991 Zb. v znení neskorších zmien a doplnení, podľa ktorého zmluvou o úvere sa zaväzuje veriteľ, že na požiadanie dlžníka poskytne v jeho prospech peňažné prostriedky do určitej sumy, a dlžník sa zaväzuje poskytnuté peňažné prostriedky vrátiť a zaplatiť úroky).

Podľa § 457 O. z. ak je zmluva neplatná alebo ak bola zrušená, je každý z účastníkov povinný vrátiť druhému všetko, čo podľa nej dostal; podľa § 458 ods. 1 vety prvej rovnakého zákona musí sa vydať všetko, čo sa nadobudlo bezdôvodným obohatením. a podľa § 454 bezdôvodne sa obohatil aj ten, za koho sa plnilo, čo podľa práva mal plniť sám.

Podľa § 151e ods. 2 O. z. záložné právo k nehnuteľnostiam, bytom a nebytovým priestorom vzniká zápisom v katastri nehnuteľností, ak osobitný zákon (odkaz poznámkou č. 3c v O. z. na katastrálny zákon) neustanovuje inak; podľa odseku 4 tohto paragrafu záložné právo, ktoré sa zapisuje do katastra nehnuteľností podľa odseku 2 alebo ktoré vzniká registráciou v osobitnom registri podľa odseku 3 (ďalej len "registrácia v osobitnom registri"), nepodlieha registrácii v registri záložných práv podľa tohto zákona; podľa § 151md ods. 1 O. z. potom záložné právo zaniká (okrem iných v práve citovanom ustanovení uvedených spôsobov) zánikom zabezpečenej pohľadávky (písm. a/), iným spôsobom dohodnutým v zmluve o zriadení záložného práva alebo vyplývajúcim z osobitného predpisu (písm. h/), resp. ak sa vykonalo bez ohľadu na rozsah uspokojenia veriteľa (písm. i/) a napokon podľa § 151md ods. 2 O. z. po zániku záložného práva sa vykoná výmaz záložného práva z registra záložných práv alebo z osobitného registra, ak sa na vznik záložného práva vyžaduje podľa zákona registrácia v osobitnom registri; výmaz sa vykoná ku dňu uvedenému v žiadosti na výmaz záložného práva, najskôr však ku dňu zániku záložného práva.

Nalievavý právny záujem na požadovanom určení je podľa jednoznačnej úpravy v zákone i v zmysle ustálených záverov teórie procesného práva aj relevantnej rozhodovacej praxe súdov (judikatúry) základným procesným predpokladom každej tzv. určovacej žaloby, pričom bez jeho existencie je vylúčené zaobreranie sa takouto žalobou vecne. Uvedené znamená, že v konaní o tzv. určovacej žalobe

je vyriešenie si otázky existencie naliehavého právneho záujmu žalobcu na požadovanom určení prvou povinnosťou súdu, pretože len kladná odpoveď na takúto otázku poskytuje priestor pre ďalšie konanie vo veci samej (teda najmä dokazovanie zamerané na vecnú podstatu problému), kým naopak odpoveď záporná (rozumej záver o neexistencii naliehavého právneho záujmu) má viesť k bezodkladnému zamietnutiu žaloby (nielen z dôvodu čo najväčšej hospodárnosti konania, ale spravidla i pre naznačenie cesty k ochrane práv účastníkov procesne prípustným spôsobom - ktorým je spravidla buď iné než požadované určenie alebo naopak plnenie, pokiaľ takáto cesta pravda vôbec existuje). Práve v odpovedi na otázku existencie takéhoto predpokladu sa pritom odvolací súd nemohol stotožniť so súdom prvého stupňa (ktorý inak vo vzťahu k tejto stránke problému argumentoval len pomerne všeobecne), resp. má za to, že i ak by na splnenie príslušného predpokladu malo byť usudzované v čase rozhodovania v prvom stupni, takto to už zjavne nemohlo byť v čase rozhodovania súdu odvolacieho.

Podľa už vyššie citovaného ustanovenia § 80 písm. c/ O. s. p. sa totiž zásadne možno domáhať len určenia, či tu právo alebo právny vzťah je alebo nie je, z čoho treba a contrario (opakom) vyvodiť (a principiálne dať za pravdu žalovanej), že prípadnej neplatnosti právnych úkonov (v príslušnom ustanovení základného predpisu procesného práva priamo neuvedenej) sa možno domáhať spravidla len výnimočne a to len vtedy, keď je naliehavý právny záujem na požadovanom určení buď prezumovaný (predpokladaný), alebo ak potreba žaloby práve o neplatnosť právneho úkonu vyplýva z právneho predpisu (príkladom pre prvú z možností naznačených zhora sú napr. žaloby o neplatnosť rôznych úkonov smerujúcich ku skončeniu pracovného pomeru podľa Zákonníka práce a príkladom pre možnosť druhú rovnako zákonom ustanovená potreba dovolania sa neplatnosti právneho úkonu v prípadoch tzv. relatívnej neplatnosti právnych úkonov - tu por. predovšetkým § 40a O. z.). V prípadoch žalôb o neplatnosť právnych úkonov predpokladaných priamo hmotným právom totiž následok spočívajúci v nástupe nevyvrátiteľnej domnienky platnosti úkonu (obvykle po márnom uplynutí určitej premlčacej alebo dokonca i prekluzívnej, teda prepadnej lehoty) možno odvrátiť len uplatnením požiadavky uvedenej v zákone, to však neplatí u právnych úkonov majúcich byť postihnutých akýmkoľvek dôvodom tzv. absolútnej neplatnosti, teda tej, na ktorú je súd povinný prihliadať aj z tzv. úradnej povinnosti (o aký prípad malo ísť i v prejednávanej veci).

Určovací žaloby všeobecne majú potom (i tu rešpektujúc závery teórie aj relevantných výstupov rozhodovacej praxe súdov v príslušnej oblasti) opodstatnenie tam, kde je ešte len stav ohrozenia práva a nie už jeho porušenia (nakoľko určovací žaloba podľa § 80 písm. c/ O. s. p. má charakter prostriedku preventívnej ochrany práva a naopak nápravu stavu vzniknutého porušením práva možno zásadne zjednať už len za pomoci žaloby na plnenie, teda žaloby podľa § 80 písm. b/ O. s. p.). Okrem toho tu však musí byť stav právnej neistoty žalobcu, ktorý má určovací žaloba odstrániť, pričom naliehavosť právneho záujmu na požadovanom určení musí spočívať v tom, že práve takéto určenie (nie teda žiadne iné) vyrieši všetky sporné právne otázky medzi účastníkmi a vytvorí tak aj pevný právny podklad pre ich budúce právne vzťahy (čiže najmä vytvorí prekážku pre prípadné ďalšie určenia a podľa možnosti predíde aj sporom o plnenia). Práve z toho inak plynie, že naliehavý právny záujem nemôže byť daný tam, kde právna otázka majúca sa vyriešiť v konaní o určení má len povahu otázky predbežnej či čiastkovej vo vzťahu k inej právnej otázke, ktorá sa môže sama stať predmetom určovacej žaloby a z takejto filozofie evidentne vychádza aj rozhodná úprava procesného práva (akcentovaná i odvolaním), pokiaľ priamo ani nepredpokladá žaloby o neplatnosť právnych úkonov (pri zjavnom uvedomovaní si len predbežného významu otázok platnosti či neplatnosti právnych úkonov pre otázky existencie či neexistencie práv alebo právnych vzťahov majúcich byť takýmito úkonmi založených).

Nech aj tunajší odvolací súd si je vedomý, že uvedené zhora nemusí platiť absolútne a navyše práve v spotrebiteľských veciach bol v nie až tak dávnom čase zaznamenaný dosť podstatný odklon od skoršieho kategorickejšieho videnia problému naliehavého právneho záujmu (v tejto súv. por. napr. značnú liberalizáciu výkladu ust. § 80 písm. c/ O. s. p., plynúcu z uznesenia Najvyššieho súdu SR z 31. júla 2009 sp. zn. 1 M Cdo 1/2009, vydaného vo veci vedenej Okresným súdom Trnava pod sp. zn. 37C/57/2006, resp. neskôr 37C/247/2009 a Krajským súdom v Trnave najskôr pod sp. zn. 11Co/150/2007 a neskôr 10Co/79/2011), pričom je tu aj žalobcom spomínaná zákonná úprava o určovaní neprijateľnosti (a neplatnosti) podmienok v spotrebiteľských zmluvách (§ 53a O. z. i § 153 ods. 3 a 4 O. s. p.); v prejednávanej veci žaloba o neplatnosť tzv. úverovej zmluvy ani zmluvy o zriadení záložného práva nemohla obstať.

Hoci akceptovateľnou nemôže byť ani snaha žalovanej podsunúť názor o nejednoznačnom postoji žalobcu k otázke rozsahu týmto namietanej neplatnosti zmlúv (či tieto by mali byť neplatnými ako celky, alebo naopak len niektoré z ich ustanovení), pretože treba považovať za výraz už ustálenej, resp. ustalujúcej sa rozhodovacej praxe súdov vo veciach ochrany spotrebiteľa to, že od spotrebiteľa nemožno spravodlivo žiadať, aby sa bezpečne orientoval v probléme vplyvu neprijateľných dojednaní v zmluvách na udržateľnosť zmlúv ako takých (takto samozrejme len čiastočnú), ako aj to, že požiadavku na čo i len čiastočnú neplatnosť zmluvy treba považovať za zahrnutú v požiadavke na neplatnosť zmluvy ako celku a je to súd, kto pozná právo (zásada „iura novit curia“) a je povinný hľadať aj nachádzať objektívne akceptovateľné odpovede na položené otázky (v tejto súv. por. najmä rozsudok tunajšieho súdu z 18. septembra 2012 už zmieňovanej sp. zn. 10Co/79/2011, uverejnený aj v príslušnej sekcii internetovej stránky Ministerstva spravodlivosti SR <<http://www.justice.gov.sk/Stranky/Ministerstvo/Komisnia-na-posudzovanie-podmienok-v-spotrebitelskych-zmluvach/Rozhodnutia-slovenskych-sudov-vo-veciach-ochrany-spotrebiteľa.aspx>>); toto, obdobne ako istá nepodstatnosť rozdielu medzi inak správnu požiadavkou na určenie neexistencie práva a tou nesprávnou na určenie neplatnosti zmluvy, pokiaľ tu spochybňovaným právom bolo právo záložné (v tejto súv. por. tiež uznesenie Krajského súdu v Trnave z 28. marca 2012 sp. zn. 10Co/3/2011, 10Co/4/2011 a 10Co/5/2011 - toto vo veci Okresného súdu Trnava sp. zn. 27C/204/2009) nemohlo nič zmeniť na tom, že v čase rozhodovania odvolacieho súdu žalobcovi žiadna z oboch žalobou nastolených požiadaviek nemohla pomôcť (tak, aby tu šlo vidieť naliehavý právny záujem na určení podľa § 80 písm. c/ O. s. p.).

Pokiaľ šlo totiž o požiadavku na určenie neplatnosti tzv. úverovej zmluvy, ani prípadné vyslovenie neplatnosti (bez ohľadu na to, či celkom, alebo len čiastočne) by nemohlo zabrániť požiadavke veriteľa z takejto zmluvy (žalovanej) na vrátenie poskytnutého plnenia - v prípade vyjdenia z úvahy o platnosti zmluvy titulom vrátenia úveru a naopak v prípade vyjdenia z opačnej úvahy (o neplatnosti zmluvy) titulom vydania bezdôvodného obohatenia. Prinajmenšom niektorej z takýchto požiadaviek pritom nebolo schopné postaviť účinnú hrádku určenie neplatnosti zmluvy, keďže toto by so sebou prinieslo logickú a priamo z ust. § 457 O. z. plynúcu požiadavku žalovanej z prejednávanej veci na vrátenie toho, čo žalobca dostal, resp. čo zaňho plnila niekomu inému (druhej veriteľke) a opäť vyriešeniu prípadného sporu o tom, či takto bolo plnené na existujúci alebo naopak neexistujúci záväzok slúži len konanie o žalobe žalovanej na plnenie (ktoré napokon už aj prebieha, i keď začalo až v priebehu konania v prejednávanej veci a t. č. sa s pokračovaním v ňom vyčkáva práve pre záujem súdu získať vedomosť o výsledku konania v prejednávanej veci).

Práve pomer otázok riešených v konaní o plnenie a v konaní z prejednávanej veci (ako otázky následnej a predbežnej) v spojitosti s praktickou neschopnosťou žalobcu preukázať, aký by malo mať význam samostatné určenie neplatnosti tzv. úverovej zmluvy popri nutnosti vyriešenia rovnakej otázky i v spore o plnenie (v takomto spore však s posudzovaním príslušnej otázky len ako otázky predbežnej a samozrejme bez skúmania naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení, keďže v spore o plnenie sa žiadne určenie - priamo - ani nepožaduje), tak muselo viesť k jedinému možnému záveru o neexistencii naliehavého právneho záujmu žalobcu na takomto určení. Tento záver bol pritom namieste bez ohľadu na argumentáciu žalobcu o jeho neistote, koľko ktorej zo svojich veriteľiek dlhuje (ako už bolo uvedené vyššie, určenie neplatnosti tzv. úverovej zmluvy ako celku povedie k požiadavke dnešnej žalovanej na vydanie bezdôvodného obohatenia s nutnosťou hľadania konečnej odpovede na otázku, či sa žalobca vôbec na úkor žalovanej obohatil a ak áno, v akom rozsahu, až v konaní o plnenie a to obdobne platí aj u prípadného určenia neplatnosti len u časti zmluvy - kde opäť požiadavke dnešnej žalovanej na plnenie prinajmenšom niečoho nie je spôsobilé zabrániť nič a určovacia žaloba tu tak vedie len k rozmnožovaniu sporov), v tomto prípade neistota žalobcu nemohla plynúť ani z obavy zo straty strechy nad hlavou (ktorú mohlo privodiť len zriadenie záložného práva k bytu a prípadný výkon takéhoto práva, podľa žalobcu len domnelého, či už snaha žalovanej takto postupovať) a žiadnu relevanciu napokon nemala ani okolnosť dlhšieho behu konania v prejednávanej veci (v porovnaní s časom začatia konania o plnenie), keďže pri rešpektovaní úvah zhora mala byť tzv. určovacia žaloba zamietnutá hneď na prvom pojednávaní a to, že sa tak nestalo, naliehavý právny záujem na určení privodiť nemohlo.

Ako už bolo podotknuté, čiastočne inak to bolo v prípade požiadavky na určenie neplatnosti záložnej zmluvy (kde bol pochopiteľným pocit ohrozenia i právnej neistoty žalobcu o tom, či mu byť predstavujúci záloh ostane - rozumej v režime vlastníctva), toto však mohlo platiť nanajvýš v čase rozhodovania súdu prvého stupňa, kým v odvolacom konaní sa situácia aj tu pomerne radikálne zmenila jednak

uskutočnením výkonu záložného práva na dobrovoľnej dražbe, tak i následným zaznamenaním novej vlastníčky bytu žalobcu v katastri nehnuteľností spolu s vyznačením tam (výmazom z katastra) okolnosti zániku záložného práva (pričom žalobca v čase rozhodovania odvolacieho súdu v prejednávanej veci preukázateľne nebrotil ako proti dobrovoľnej dražbe, tak ani proti platnosti nadobudnutia vlastníckeho práva k bytu jeho dnešnou v katastri zapísanou vlastníčkou - F. N., majúcou byť nadobudnúť na základe zmluvy z 21. septembra 2012 - tu por. i č. I. 266 a 269 spisu).

Za takéhoto stavu vecí ale ani požiadavka na určenie neplatnosti zmluvy o zriadení záložného práva nebola by spôsobilá už nič vyriešiť a žalobcovi akokoľvek pomôcť (rozumej v čase očakávaného rozhodovania odvolacieho súdu bez ohľadu na to, či to bolo v čase rozhodovania súdu prvého stupňa inak), nakoľko žalobcom spochybnované právo bolo už vykonané a obava zo straty vlastníckeho statusu žalobcu k ním obývanému bytu taktiež naplnená (pričom odstráneniu prípadnej nezhody medzi právnym a v katastri zapísaným stavom v smere obnovenia i evidenčného statusu žalobcu ako vlastníka bytu nemôže poslúžiť žaloba o neplatnosť tzv. záložnej zmluvy, ale len celkom iná žaloba, nasmerovaná navyše aj voči inej osobe). Ak na toto žalobca adekvátnym spôsobom nezareagoval, muselo to mať za následok, že ani v takejto časti jeho požiadavke nešlo priznať úspech.

Pomocou napokon nemohla byť ani úprava z ust. § 53a O. z. a § 153 ods. 3 a 4 O. s. p., pretože podanie žaloby o neplatnosť zmlúv bez naliehavého právneho záujmu na požadovaných určeníach vylučovalo možnosť (§ 153 ods. 3 O. s. p.), resp. i povinnosť (odsek 4 rovnakého paragrafu i zákona) rozhodovania súdom o čo i len čiastočnej neplatnosti zmlúv (pre neprijateľnosť zmluvných podmienok) bez návrhu, v prípade len možnosti takto postupovať (popri zamietnutí žaloby) dôvodom jej nevyužitia bola samoučelnosť možného postupu (ktorý by žalobcovi z dôvodov už priblížených nemohol žiadnym spôsobom pomôcť a ani prípadné neskoršie aktivity žalovanej by nepodviazal) a napokon prekážkou pre obligatórne (povinné) rozhodovanie o neprijateľnosti (a neplatnosti) zmluvných podmienok či celej zmluvy alebo oboch zmlúv bol nedostatok len predbežného významu vyjadrenia sa o takejto otázke pre inú otázku (keďže povinnosť podľa § 153 ods. 4 O. s. p. - na rozdiel od prípadu podľa odseku 3 ustanovenia - je tu len v prípade väzby pozitívneho alebo negatívneho rozhodnutia o požiadavke na určité plnenie a pozitívneho rozhodnutia o neplatnosti zmluvnej podmienky, resp. i zmluvy pre jej neprijateľnosť a o taký prípad v prejednávanej veci pre uplatnenie výlučne tzv. určovacích požiadaviek tiež nešlo).

Odvolaciemu súdu preto neostávalo iné, než napadnutý rozsudok súdu prvého stupňa vo veci samej ako rozhodnutie v čase rozhodovania o príslušnom odvolaní nepochybne nesprávne podľa § 220 O. s. p. zmeniť a žalobu zamietnuť (prvá veta výroku tohto rozsudku - odvolacieho súdu).

Ak takto výsledkom konania bol plný procesný neúspech v konaní osobne oslobodeného žalobcu a naopak úspech žalovanej, obstať samozrejme nemohlo ani rozhodnutie zaťažujúce žalovanú poplatkovou povinnosťou za žalobu a odvolací súd preto v tejto časti napadnutý rozsudok ako taktiež už nesprávny podľa § 221 ods. 1 písm. i/ O. s. p. i s použitím § 12 ods. 3 Z. o s. p. zrušil - bez potreby a aj možnosti náhrady zrušeného rozhodnutia akýmkoľvek iným vlastným rozhodnutím (druhá veta výroku tohto rozsudku).

Napokon dopĺňací rozsudok musel byť podľa § 221 ods. 1 písm. h/ O. s. p. a odseku 2 toho istého paragrafu zrušený a vec vrátená súdu prvého stupňa na ďalšie konanie (tretia a ostatná veta výroku tohto rozsudku), keď súd prvého stupňa v dôsledku prinajmenšom čiastočne nesprávneho právneho posúdenia vecí (samej vo vzťahu k času rozhodovania v prvom stupni) inak ustálil i otázku úspechu účastníkov, nevyporiadal sa preto s otázkou trov žalovanej a priamym rozhodovaním o tomto až na odvolacom súde by účastníci boli pripravení o tzv. dvojinštančné konanie (konkrétne o stanovisko k príslušnej otázke v prvom stupni a o možnosť prípadnej polemiky s rozhodnutím súdu prvého stupňa). Pritom s prihliadnutím k už uvedenému k veci samej musí byť zjavné, že i keď výsledkom konania je tu plný neúspech žalobcu, tento bol zjavne výsledkom zotrvania na žalobe aj v časti inak skôr podľa všetkého dôvodnej (požiadavka na určenie neplatnosti zmluvy o zriadenie záložného práva) aj potom, čo táto sa stala nedôvodnou pre okolnosti nepričítateľné žalobcovi a toto zrejme bude potrebné pri rozhodovaní o trovách konania taktiež vyhodnotiť.

Povinnosťou súdu prvého stupňa preto bude riadiť sa názorom odvolacieho súdu, ktorým je podľa § 226 O. s. p. viazaný, postupovať v práve naznačenom smere a i v závislosti na existencii požiadavky

žalovanej na náhradu trov konania opätovne rozhodnúť o veci len v časti v ktorej táto ostala predmetom konania, teda o trovách konania a podľa § 224 ods. 3 O. s. p. tiež o trovách odvolacieho konania skončeného týmto rozsudkom.

K prijatiu tohto rozsudku došlo pomerom hlasov 3 : 0, čiže jednomyseľne (čl. I § 3 ods. 9 posledná veta zákona č. 757/2004 Z. z. v znení neskorších zmien a doplnení).

Poučenie:

Tento rozsudok nemožno napadnúť odvolaním.